

ዝኽረ 50 ዓመት ህልቂት ዖና

ዘይሃስስ በሰላ ህልቂት ዖና

ብተስፋጋብር ምስግና

አብ ኣርእስትይ ቅድሚ ምእታወይ ብረታዊ ቃልሲ ኤርትራ ካብ ዝጅምር ኣትሒዙ ብሕሱማት ገዛእቲ ኤርትራ ብሕማቕ ጠመተ እትርአ ዝተወለድኩላን ዝዓበኹላን ብከረን ጻዕዳ እተጠምቀትን እትልለን ተቐባሊት ጋሻ ዝኾነት ከረን መነባብሮኣ ከመይን እንታይን ከምዝነበረት ብሕጽር ዝበለ ክገልጽ ደስ ይብላኒ።

ብፍቅርን ሰላምን ሓድነትን ምትሕግጋዝን ምርድዳእን፡ ዓሌት ይኹን ወገን ዘዩጥቅዓ፡ ኣመንቲ ክርስትናን ምስልምናን ተኸባቢሮም ዝነብሩሉ፡

ኣብ ሽግር ኮነ ኣብ ራህዋ ብሓባር ዝጉህዩን ዝሕጎሱን ንዝኾነ ግርጭታታ ኣብ ትሕቲ ገረብ ኮፍ ኢሎም ሽግር ዝፈትሑ ለባማትን ክቡራትን ሽማግሌታት ዝነበሩ፡ ኩፋዓት ሰብ መሬት ብሄረ ብሌንን ብሙሉኣተን ብሄራት ኤርትራን ዝተፈላለዩ ካልኣት ብሄራትን ብሓድነት ዝነብሩሉ፡ ናይ ብሓንሳእ ኩንካ ምንባር ምኩር ተመኩሮ ዘለዎ ከተማ ምኪና ዘይከሓድ ሓቂ ኢዩ።

ንኣብ ላዕሊ ተጠቂሱ ዘሎ መነባብሮ ፍቕርን ሰላምን ዘለዎ ህዝቢ ሕሱማት ገዛእቲ ኤርትራ እናተቐባበሉ ንክብርዝዎ ዘይፈንቀልዎ እምኒን ዘይጸሕተርዎ መሬትን የሎን፡ ግፍዒኛ ሃይለስላሴ ብረታዊ ቃልሲ ኤርትራ ካብ ዝጅምር ኣትሒዙ ብግስ ከይበለ ኤርትራ መሬታ እምበር ህዝባ ኣዩድልዩንን ብምባል ንምጽናት ህዝብን ሕልሙ ንምትግባር ፈላጊኻ ግዛእ ኣብ ዝብል ኣምር ብምፍጣር ኣስላም ንኤርትራ ንኣዕራብ ክሸጥዎ ኢዮም እናበለ ምስ ብኣጸብዕ ዝቁጸሩ ዑሱባት ኤርትራውያን ምትሕብባር ኣብ ነንሕድሕዱ ንከይተኣማመን ንቃልሲ ህዝቢ ክቆጽዮ ወግሐ ጸብሐ ብፈነዎ ሬድዮን ጽሑፋትን ምዝርጋሕ ብሓይሊ በትርን ብረትን ስጉምቲ ምውሳድ ኣየዕረፈን፡ እዚ ዓማጺ ስርዓት ዝዘንጎዖ ኣንተሎ ኣመንቲ ምስልምና ኤርትራውያን ምኽኖም ኣይተገንዘቦን ሃይማኖታዊ ኣምር ከምዘይሰርሓሉን ብበትሪ ይኹን ብሓይሊ ብረት ምምብርካኽ ዘይሕሰብ ኢዩ፡ ቃልሲ ኤርትራ ቃልሲ ህዝቢ ስለ ዝኾነ ንዝተገፈ መሰሉ ንኸውሕስ ኣስላማይ ይኹን ክርስትያን ብሓባር ብረት ዝዓጠቀ፡ ህዝቢ ንዝዓጠቐ ብረት ብዘይ ውልውል መስዋእቲ ከፊሉ ንናጽነት ሃገሩ ከውሕስ ዝተበገሰ፡ እዚ መታለሊ ስርዓት ግን ነቲ ዘይዕወተሉ ጉዳይ ኤርትራ ኣብ ዘና ቀይሕ ባሕሪ ምስ ጥቕምም ዘተኣሳስሩ ምዕራባዊያን ሃገራት ብምሉእ ሓይሎም ብረትን ገንዘባዊ ሓገዛት እናለገስሉ ኣብ ምጽናት ህዝቢ ኤርትራ ብጭካነን ዓመጽን ንዝገብሮ ዝነበረ ግፍዕታት ከም ዘይረኣዩን ከምዘይሰምዑን ዘተባብዕዎ ብምንባሮም ዘይርሳዕን ዘይሕክኽን ጸሊም ነባሪ ታሪኽ ኢዩ ዘለዎም።

አብ መፋርቕ ስሳታት ብረታዊ ቃልሲ አብ ዕሽሉ ከሎ ተጋደልቲ አብ ከተማ እናአተዉ ብቀጻሊ ናይ ኢድ ቦምብ እናደርቦዩ ራዕዲ ዘእተዉሉ ግዜ ሓይሊ ፖሊስ (ፖሊስ ዓባይ) ዓቕሙ ድሩት አብ ዝነበረሉ እዋን ብእስራኤል ዝተመልመሉ ቀዳሞት ሓይሊ ኮማንዶስ አብ ከረን ካብ ዝተመደብሉ ግዜ አትሒዞም ብዘይ ዕረፍቲ ንህዝቢ ምድሃልን ምብስባስን አብ ከተማ እናወረዱ ብዘይ ንሕስያ ምቕጥቃጥን እኩባት መንእሰያት አብ ዝረኹብሉ ግዜ ብዘይ ምኽንያት ዝሰሃልዎ ዝነበሩ እከይ ግብረ ኣይርሳዕን፡ አብዚ ግዜ እዚ ብ1965 እቲ ናይ ከረን ኣውራጃ ፖሊስ ሓላፊ ዝነበር ኮሎነል ገብረኪዳን ምስ ተቐትለ ብሰላሳ ኣንደኛ(31st Division) ዝፍለጥ ጦር ሰራዊት ብለይቲ አብ ከረን ድሕሪ ምእታዎም አብ መንገዲ ዘዝረኹብዎ መንእሰያትን ሽማግሌታት ከይተረፉ ብማህሪምቲ ዝተሰሃልዎ ውሑድ ኣይኮነን፡ አብ ዝአተዉላ ለይቲ ከይአክል ንጽብሒቱ ገዛገዛ እናአተዉ ንቆልዑትን ኣንስትን ክፍትሹን ከበሳብሱን አብ ዝጀመሩሉ እውን አብ ዓድ ሓባብ ንዝፈጸምዎ ምብስባስ ሓይ ወላዲ ክጻወር ስለ ዘይከአለ ሴፍ መዚዙ ንሓይ ካብ ጦር ሰራዊት ቅድሚ ምቕታሉ ቀዲሞም አብ ቅድሚ ስድርኡ ዝረሸንዎ፡ እቶም ሽዑ ዝመጹ ጦር ሰራዊት እውን ከም ተወሳኺ ቆዋሚ ሓይሊ አብ ከረን ተመደቡ፡ እዚ ግዙፍ ሓይሊ ኮማንዶስን ጦር ሰራዊትን ኢትዮጵያ ብብወገኖም ንምጽናት ተጋደልቲ አብ ዝወፍሩሉ ግዜ እቲ ቃልሲ ብዕሽሉ ከሎ ውሑዳት ዝቁጽሮም ተጋደልቲ ኣድብዮም ድሕሪ ምጽናሕ ንኮማንዶስ ይኹን ንጦር ሰራዊት ሃሰያታት የውርድሎም ከምዝነበሩ ዝዝከር ኮይኑ በንጻሩ እውን ሰራዊት ገፋዒ መንግስቲ ሃይለስላሴ ምስ ውሑዳት ምዑታት ተጋደልቲ ገጢሞም ዓወት አብ ዝረኹቡሉ ግዜ ህዝቢ ንምርዓድ ምእንቲ እዛ ሓላል መሬት ንዝተሰዋኡ ሽውዓቲ (7) ተጋደልቲ ኣምጺኦም ንናይ ከረን መዘጋጃ ቤት ቃራናታት ተኪልኩም ኣንጠልጠልዎም ዝብል ትእዛዝ አብ ናይ ቀደም ፈርሽት እኽለ ዝነበረ ሕጂ እንዳኹዳር ዘሎ ህዝቢ ንክዕዘቦም ዘተሓላለፉ፡ ጸኒሖም እውን ዕስራን ሓደን (21) ስዉኣት ብምምጻእ ዕጫ ብጽቶም በጺሕዎም አብቲ ልሙድ ቦታ ኣንጠልጠልዎም ብብውልቂ ንዝተሰውኡ ከይተረፈ አብ ጎደናታት ምጽታሕ ዝፍጽምዎ ኢሰባዊ ተግባራት ንገዛእቲ መግለጺ እንታይነቶም ከም ዝኾነ ንህዝቢ ብሩህዩ፡ አብ ወርሒ 9, 1968 እቲ ዝመረረ ክስራን ዘስዓበ ብሰራዊት ሓርነት ዝተወስደ መጥቃዕቲ ሓልሓል ብግምት 50 ዝኾኑ ስዉኣት ተጋደልቲ ኣምጺኦም አብ ጂራፊዮሪ ብምጽጥሖም ንህዝቢ ጓህን ስንባደን ኣስዒብሉ ኢዩ እቲ ዕለል እንደራሴ ሃይለስላሴ አብ ኤርትራ ኣስራተ ካሳ ነዚ ኢሰባዊን ዘነውርን ተግባራት ከም ዓወት ቆጺሩ ብምጉብዕባዕን ምፍርራህን መደረ ድሕሪ ምግባሩ አብ ልዕሊ ዝተሰዉኡ ምዑታት ተጋደልቲ ንዝተዓወቱ ኮማንዶስ ሽመት ድሕሪ ምዕዳሉ ኣስላም ስለ ዝኾኑ አብ መቓብር ኣስላም ቅበሩዎም ኢልካ ትእዛዝ ምሕላፍ ልሙድ እኪ እንተነበረ እቲ ዝተሰዋኡ ኣይርእዮ ኣይሰምዖ ምእንቲ መሬቶም ንዝሓለፉ አብ መሬቶም አብ ሓይ ጉድጓድ ኣስላምን ክርስቲያን ብሓባር ዝተቐብሩ፡ እዚ ኩሉ ተግባራት ንህዝቢ ምስንባድን ምርዓድን ምፍርራሕን ብመደብ ዝፍጸም ከም ዝነበረ ህዝቢ ኣይሰሓቶን ለሚድዎ ከኣ ኢዩ፡ ብኣንጻሩ በዚ ክፍኣት ዘይደሃል ህዝቢ አብ ቃልሲ ምጽንባርን ምሕጋዝን ብምዕዛዝ ተሳትፎ ህዝቢ አብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ አብ ዝለዓለ ጥርዙ ዝበጽሖ።

ሓይሊ ህዝቢ ካብ ሓይሊ ብረት እናበርትዓሉ አብ ዝመጸሉ ግዜ እዞም ብደም ኤሪትራዊ ኢዶም ዝጨቀወ ሃይለስላሴ ይኹን ኣስራተ ካሳ ንዕንወት ንብረትን ምቕንጻል ህዝብን ምቅጻል ቕሽታትን

ሓድሽ መምርሒ ብምውጻእ ናብ ከባቢ ዘለዎ ቐሽታት ካብ ዘለዉዎ ቦታ ለቂቐም ኣብ ካልእ ቐሽታት ንክጥርነፉ ብምግባር ነባር ዝተፈለገዎ ቐሽታት መዋእሎም ንዝዓበይሉን ዝሰረትዎን ቦታ ሓዲጎም ኣብ ቅድሚ ዓይኖም እናረአዩ ዝተቃደሉ ቦታታቶም ሓዲጎም ኣብ ኢዶም ንዝጸንሑ ንብረት ሒዞም ገለን ነናብ ዝፈልጥዎ ምጽጋዕን ገለን ከኣ ኣብ ካልእ ዝተፈቐደሎም ምህናጽን ተጻሚዶም ቅሳነት ዘይብሉ ናብራ ንምሕላፍ ዝተገደዱ፡ ካብ ዝፈርህዎ ከይወጹ ነቲ ሓድሽ ናብርኦም እናኣማሓዮሹ ንዝሃነጽዎ ከይተረፈ ንወንበይ ትምግቡን ትሕግዙን ኣለኹም ብዝብል ምስምስ ምፍጣር ኣብ ምቅጻልን ምዝራፍን ምቕታልን ስለ ዘስዓብሎም ክጻወረሉ ኣብ ዘይከኣለሉ ደረጃ ምስ በጽሑ ገሊኡ ንስደት ገሊኡ ብረት ኣልዒሉ ንክቃለስ ዝመረጸ፡ ናጽነታዊ ቃልሲ ሓይሉ እናደልደለ ኣብ ዝመጸሉ ሰራዊት ሓርነት ኣብ ምጥቃዕ፡ ወተሃደራት ግፍዒኛ ሃይለስላሴ ብተጋደልቲ ንዝወርዶም ዝነበረ ማህሰይትታት ክጻወርዎ ኣብ ዘይክእሉ ደረጃ ምስ በጽሑ ብደብዳብ ነፈርቲ ብዘይ ኣፈላላይ ቆልዑትን ኣንስትን ሽማግሌታትን ንዝነበሩ ቐሽታት ምስ እንስሳ ዘበት ከይተረፉ ከም ዘይነበሩ ዝገብርዎን ዝነበሩ፡ ህዝቢ ነዚ ተተመላሊሱ ኣብ ልዕሌኦም ንዝወረድ ዝነበረ ኣረጫናዊ ተግባራት ጠጠው ከምዘይብል ድሕሪ ምግንዛቦም ገለን ንጫዳ ወጺኡ ብረት ክሕንገጥ ከሎ ገሊኡን ንስደት ዘምረሑ፡ ምዑታት ሰራዊት ሓርነት መጥቃዕትታት ኣብ ምቕጻል እቲ ህዝቢ ንምጽናትን ምብስባሳትን ኣብ ኤርትራ ዝተመዘዘ ጀነራል ቶሾመ እርገቱ ንመታሕት ኣብ ዝወርደሉ ዝነበረ ግዜ ኣብ መንጎ ሃብርንጋቓን ዒላበርዕድን ኣብ ባልዎ ምስበጽሑ ኣድቢዮም ብምጽናሕ ስጉምቲ ኣብ ዝወሰዱሉ ሕጎ ጀነራሎም ክፈድዩ ኣብ ከባቢ ከረን ንዘለዎ ቐሽታት ብዘይ ዕረፍቲ ህዝቢ ምህላቕን ምዝማትን ንቐሽታት ምቅጻልን ዘድሃቡ፡ እዞም ደም ሰብ ዘይጸገቡ ኣብ መወዳእታ 70ታት በሰክዲራን፡ ሶናን ዕጩኣን በጺሑ ኣብ ናይ ሓደ መዓልቲ ፍልልይ ብዘይንሕስዖ ብጃምላ ምስ ህዝቡን ዘቃጸልዎንን ዘዕነውወንን።

እቲ ብዕለት November 30,1970 ዝተገብረ ኣረጫናዊ ህልቂት በሰክዲራ ብማሕበር ንኡሳን ኣሕዋት ካፍቲን ኣብዮ መንፈቕ ዝሕተም ዝነበረ መጽሔት ትምጻእ መንግስትከ ቁ. 73-74 2000-2001 ዘውጽእዎ መግለጺ ኣብ ህላውኦም ስለ ዝነበረ ካብኡ ንላዕሊ ክገልጽ ኣይክእልን እቲ ዘጉሂ ግን ንክርስትያንን ኣስላምን ኣብ ቤት ጸሎት ኣእቲኻ ብግፍዒ ምርሻኖም ዘሕዝንን ዘይርሳዕን ገበን ኢዩ፡ ብኣሕዋት Dr. ክፍለማርያም ሓምደን ተኪኤ ዓሊበኺትን ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ምስ ናይ Kabod Tv ኣብ መበል 49 ዓመት ህልቂት በሰክዲራን ሶናን ንዝገበርዎ ዝምስገን ምልልስ እኹል ኢዩ ኢላ ዝኣምን ናብ ናይ ሶና ታሪኽ ከድህብ።

ኣነ ንህልቂት ሶና ትዕዝብተይ ክህበሉ ከለኹ እንታይን ከመይን ከምዝነበረ ተሳትፎ ብሙልኡ ተመሃሮ ካልኣይ ደረጃ ከረን ነዚ ዘሕዝንን ዘጉህን፡ ብግፍዒ ዝተቐትሉን ዝሓረሩን ኣብ ሬሳታትን ውጉኣትን ምልዓልን ምቕባርን ዝተሳተፍኩም ከም ናተይ ነናትኩም ትዕዝብቲ ክህልወኩም ስለ ዝኸእል ኣነ ዘየስፈርክዎን ዝረሳዕክዎን ክትምልእዎን ንዘለዎ ጌጋታት ንኸትእርምዎ ይላቡ።

November 30, 1970 ኣመንቲ ምስልምና ዒድ ንክኸብሩ ኣብ ጫዳ ኩዕሶ እግሪ (ጆኮ) ከረን ተኣኪቦም ዝሰግድሉ መዓልቲ ብምንባሩ ንክብረ እዚ በዓል ስካውት ከረን ከምቲ ልሙድ ኣብ ዝኾነ ሃይማኖታዊ በዓላት ጸጥታ ንምኸባር ተሰሊፍና ኣብ ዝነበርናሉ ግዜ ሰላት ዒድ ቅድሚ

ምጅማሩ ዳርጋ 100 መትሮ ዝርሕቀቱ ቅድሚ ሕጂ ተራእዩ ዘይፈልጥ ብረት ዝዓጠቐ ጦር ሰራዊትን ረሻሻትን ድሩዓት መካይንን ዝሓዘ ብምዕዛብና ኣብ ዘሰክፍን ዘጠራጥርን ኩንታት ከም ዝነበረን ህላዌ መራሒ ጦር ሰራዊት ኮለኔል ወለና ኣብኡ ብምንባሩ ምናልባሽ ንዝሰግዱ ዝነበሩ ስጉምቲ ንምውሳድ ትእዛዝ ከተሓላልፍ ይጽብዩ ደኾን ነይሮም ብምባል ኣብ ግምትን ኣብ ሓሳብን ዝተወሓጥና እቲ ፍርሂ ከምዚ ኢሉ ከሎ ሰላት ዒድ ኣብ ምወድኡ ተቓሪቡ ከሎ ኣብ ሕለት ሱዳን ኣጉዶ ስለ ዝተቐጸለት ምስ ብጻዩይ ካብ መስርዕ ወጺእና ብጉያ ድሕሪ ምብጻሕና ነቲ ባዕሉ ዘቃጸለ እንፈልጦ ሰብን ምቅጻል ኣብ ካልእ ኣጉዶ ከይለሓመ ምቁጽጻር ዝበጸሕና፡ ሰላት ኣልዒድ ኣብቂዑ ፋሕ ስለ ዝበለ ምናልባሽ ምቅጻል ናይዛ ኣጉዶ ናይቲ ተሓሲቡ ዝነበረ ህልቂት መድሕን ከይኮነት ኣይትተርፍን ዝብል ግምታት ዝበጸሕና፡ ኣብ ዝተጠቕሰ ዕለት ዒድ መዓልቲ ብዘይ ምሕረት ህልቂት በሰክዲራ ዝፈጸሙ።

December 1, 1970. መዓልቲ ካልኣይ ዒድ ብምንባሩ ኩሉ ተመሃራይ ደወል ከይተደወለ ኣብ ቀጽሪ ቤት ትምህርቲ ብኩነተት ዒድ ኣልዒልና እናዘተና ካብ ጥቓ ቤት ትምህርትና ዘሎ ዕርዲ ፎርቶ ጸላኢ ዝተወንጨፈት ቦኽሪ መድፍዕ ስጉምቲ ንህልቂት ያና ዘምረሐት ኮይና ነዚ ኣረሜናዊ ተግባር ንክፍጽሙ ኣብ ከባቢ ያና ኣድብዮም ዝጸንሑ ምሕረት ብዘይብሉ ብዘይ ዕረፍቲ ጭካነ ብዝመልኦ ቆልዑትን ኣንስትን ሽማግሌታትን ከይፈላለዩ ብካራን ብጥይትን ካብኡ ዝኸፍኡ እውን ኣብ ገዛውቶም ምስ ንብረቶም ብሓዊ ዘሕረሩን እታ ካብ ዝተፈላለዩ ቦታ ዝተኣኸኸበት ቁሽት ከምዘይነበረት ገበርዋ፡ ህዝቢ ከረን ነዚ ቅድሚ ቀትሪ ኣብ ሓጺር ግዜ ዝወሰድዎ ስጉምቲ ናበይ ከምዘምርሕ ስለ ዘይፈልጠ ነብስኻ ንምድሓን ኣብ ዘዘረኽብካሉ ቦታን ዝበዝሕ ተመሃራይ ኣብ ቀጽሪ ቤት ትምህርቲ ክፍልታት ድሕሪ ምዕቕብ ህድእ ምስ በለ ነናብ ገዛኻ ምስ ኣቶኻ ጓሂ ሓዘን ቅሳነትን ድቃስን ዘይብሉ ከም ዘይሕለፍ የሎን ሓሊፉ። እቶም ደቂሶም ዘይሓደሩ ሽማግሌታት ዓዲ ነቶም ብግፍዒ ዝተቐትሉ ዝሃለቁን ንቡር ቀብሪ ክግበረሎም ብምባል ምስ ኣዘዚ ናይዚ ቅንጻላን ካልኦት ሰበ ስልጣንን ኣብ ለመና ድሕሪ ምጽማዶም ንሕጽር ዝበለ ግዜ ንክቕበሩ ስለ ዝተፍቕደሎም ወረ ምስ ተዘርግሑ፡ December 2, 1970 ኣብ ቤት ትምህርቲ ደወል ተደዊሉ ኣብ መስርዕ ከለና ንዝተረኸበ ሓበረታ ኣብ ሓንጎል ኩሉ ተመሃራይ ብምንባሩ ኣብ ክንዲ ትምህርቲ ኣቃልቦና ነቶም ብጭካነ ዝሃለቑ ረሳታት ንምልዓልን ንምቕባርን ብሙሉኡ መስርዕ ጥሒስና ተበገስና ስካውት እውን ንኣብ ቤት ትምህርትና ዝርከብ ቤት ጽሕፈትና ኣቲና ንዘሎ መኹዓቲታትን ባዴላታትን ሒዝና ናብ ያና ተበገስና፡ ኣብኡ ኣብ ዝበጸሕናሉ ዘጉህን ዘሰንብደን ብዓይንኻ ኸትርእዮን ንኸትኣምኖን ዘጸግም እቲ ጎልጎል ብብረትን ሳንጃን ነብሶም ዝተባሳስዔ ሬሳታት ህጻናት ኣብ ሕቕፊ ወላዲቶም ዝሞቱን ብሂወቶም ጡብ ወላዲቶም እናጠበቁ ብምርኣይን ኣብ ውሽጢ ኣባይቶም ብሓዊ ዝሓረሩን ነዞም ብጭካነ ስጉምቲ ዝተወስደሎም ክትዕዘብ ከሎኻ ወላኪ ጭንቀት ዘስዕብ እንተኮነ መዓንጣኻ ሸጥ ኣቢልካ ገለን ጎዳጉድ ኣብ ምኹዓት ገለን ሬሳታትን ዉጉኣትን ኣብ ምልዓልን ኣብ ስጉምቲ ዝተወስደሉ ቦታ ዘምለጡ ዉጉኣትን ቁሱላትን ኣይሰኣኑን ብመባል ሬሳታትን ቁሱላትን ንምድላይ ካብቲ ህልቂት ዝተፈጸመሉ ኣርሒቕና ብምኻድ ዉጉኣትን ቁሱላትን ዝረኽብና፡ ዕዙዝ ተሳትፎ ህዝቢ ብምንባሩ ገለን ብዝተረኸበ ዓለባን ተንኮባታትን ኣብ ምግናዝ ገለን ንምኹዓቱ ዘየጸግም ልስሉስ ቦታ ኣብ ዝተረኸበሉ ብጃምላን ብንጽልን ብድርብን ኣስላም ይኹኑ ክርስትያን ኣብ ሓደ ጉድጓድ

ንምቕባርም እውን ዘጸግም ኣይነበረን፡ ከም ስካውት መጠን ንተረኽቦ እዚ ህልቂት ክንስንዶ ስለ ዝነበረና ብቕጽሪ 647 ሬሳታት ቀቢርና ምናልባሽ ካብኡ ንላዕሊ ክኾኑ ይኸእሉ ዝብል ግምታት ነይሩ ኢዩ ስለምንታይ ኣብቲ ከባቢ ሬሳታትን ቁሱላትን ብምርካብናን ከም ዝተረደኣና እውን ኣብ ከባቢ ዝቕመጡ ጸኒሑም ቁሱላት ምምጻእን ሬሳታት ኣልዒሎም ከም ዝቐበሩን ገለ ሬሳታት እውን ብስድራብታት ኣብ ዘዝደልይዎ ወሲዶም ዝተቐብሩን እዚ ኩሉ ተደማሚሩ ካብቲ ኣቐሚጥናዮ ዘሎና ቁጽሪ ንላዕሊ ከምዝኸውን ዘየጠራጥር ኢዩ።

ነዚ ዘሕዝን ተረኽቦታት ከም ስካውት ንሓገዝ ኣብ ሆስፒታል መዓልታዊ ተጻሚድና ከሎና እቲ ዕሉል ኮለኔል ወለና ነዚ ህልቂት ዝፈጸመን ናይ ከረን ኣውራጃ ፖሊስ ሓላፊ ሜጀር ነጋሽን ሆስፒታል ንክበጽሑ ኣብ ዝመጽሉ ግዜ ኣብ ሓደ መእለዪ ክፍሊ ድሕሪ ምእታዎም ገልጠምጠም ብምስማዕና ምስ ገለ ካብቶም ቆሲሎም ዝእለዩ ዝነበሩ ደኾን ይኸውን እናበልና በንጻሩ ምስ ማርቲ ሰበይቲ ሚስተር ሁዩ ዳውኒ ከም ዝነበረ ፈሊጥና ምኽንያቱ ኣዛዚ ናይ እዚ ህልቂት ንክበጽሕ ደስ ስለ ዘይበላ'ዩ እዚ ከይኣክል ሚስተር ሁዩ ዳውኒ ብደገ ጸኒሑ ኣብ ዝመጽሉ እውን ዳግመ ግጭትን ምስሕሓብን ኣብ ዝተፈጥረሉ ካብ ሆስፒታል ብዘይ ዕረፍቲ ንዉጉኣት ዝሕግዙሉ ዝነበሩ ኣልቂቓም ካብ ከረን ንክወጹ ዝተገደዱ። ሚስተር ሁዩን ማርታ ዳውኒ ንነዊሕ ኣብ ከረን ዝተቐመጡ ኣመሪካውያን ኮይኖም ኣብ ከባቢ ከረን ብዙሕ ሓገዛት ዘበርከቱ መዕበይቲ ዘኸታማት ምስ ቤት ትምህርቱ ዘቆሙን እቲ ዝዓበዩ ከኣ እታ ኣብ ህልቂት ዖና ንዉጉኣት መእለዪ ዝኾነት ሓዳስ ሆስፒታል ብተበግሶም ዝተሃንጸት ዓቢ ኣበርክቶ ዝገበሩ ብህዝቢ ከረን ዝምስገኑን ዝልለዩን ፍጡራት ኢዮም።

ኣብ ከረን ጽቡቕ ግብሪ ከምዝገብሩ ክፍለጠሎም ዘይደልዩ ባእታታት ቁጽሮም ውሑድ ኣይኮኑን ምስ እዚ ኩነታት ዖና ዝተኣሳሰረ ንሓገዝ ኩሉ ግዜ ድልው ዝኾነ መሓመድ ኑር ያቆት ነብሱ ይምሓር ብዘይ ወለዲ ካብ እዚ ህልቂት ዝተረፉ ቆልዑት ሓንቲ ሞግዚት ቆጺሩ የዕቢ ምንባሩ ዓቢ ኣብነታዊ ታሪኽ ዘለዎ ዘይርሳዕ ፍጡር ኢዩ።

ንዝተጠቕሰ ኩነታት እቲ ዝተገብረ ግፍዒ ዓው ኢልካ ዘይትበኸየሉ ጓህን ሓዘንን ቅርሕንትን መርገምን ኣብ ውሽጥኻ ተዓቕሩን ተቆጢቡን ከሎ እታ ኣበዩ ዓመት እትብዕል ነግዲ ቅዱስ ሚካኤል January 21, 1971 ኣመንቲ ክርስትናን ኣመንቲ ምስልምናን ከይተረፉ ዝሰተፍሉ በዓል ኮይኑ ከም ልሙድ ተሳትፎ እቶም ዓሚቑ መንፈሳውነት ዘለዎም ምእንቲ መሰል ወዲ ሰብ ዝጠበቁ ምስ ዝተፈላለዩ ሃይማኖት ክርስትናን ኣስላምን ጽቡቕ ስኒትን ሕውነትን ዘለዎም ኣፈኛ ዕቡሳት ዝኾኑ ብጹእ ኣቡነ ኣብራሃ ፍራንሱዋ ናይ ኤርትራ ካቶሊካዊት ኣቡን ነፍሶም ይምሓር ድሕሪ ዑደት ንነጋዲያንን ዕዳማት ኣብ ህለው ናይዚ ህልቂታት ዝፈጸሙ ገበኛታት ሰበ ስልጣን ከይተረፉ ዝተሰተፍዎ ጸሎት ድሕሪ ምዕራጎም ንዓኡም እናጠመቱ ንሓደ ኣብ መንጎ ኣስመራን ከረን ዝወስድ መንገዲ ብቅትለት ሓደ ጀነራል ሕነ ንምፍዳይ ቆልዕትን ኣንስትን ሽማግሌታትን ንዘህለቑ ኣይትቕተል ዝብል ትእዛዝ ብምጥሓሶም ንዓኡም እናጠመቱ እውን በዓል ፈረስ ፈረስካ ኣይትእመኖ ክመውት'ዩ በዓል ክዳን ክዳንካ ኣይትእመኖ ክበሊ'ዩ በዓል ሸመት እውን ሸመትካ ኣይትእመኖ ክቕንጠጥ'ዩ ምስ በሉ ወዮ ኢዶም ብደም ንጹሃት ዝጨቀወ መእተዊ ጠፊእዎም

ብረሃዳ ክከላበቱ ምርኣይ ንህዝቢ ጸባ ዘስተይ ኣቦን መራሕን እዮም፡ ኣብ ዘዝተኸፈለዎ ኣኼባታት ጨቆንቲ ከይተረፈ ንገዛእቲ ርእሶም ከምዘድንኑ ዝገብሩ ዝነበሩ ኣፈኛ ዉጹዕ መራሒዮም።

ለውጢ መጻኡ ንኣረሜናዊ ግዝኣት ሃይለስላሴ ዝተክኤ ግዚያዊ ወተሃደራዊ መንግስቲ(ደርጊ) ካብ ሃይለስላሴ ዘይፍለ ንኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ግፍዕን ዓመጽን ምቕጻልን ቅትለታትን ብዘይ ንሕስያ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ጉድኣት እናኣውረይ ኤርትራዊ ትውልዲ ዘለዎ ሓደገኛ ጀነራል ኣማን ዓንዶም ብኣቦ መንበርነት ብምምጻእም ኣብ ዘሰክፍ ኩነታት ኣውዲቕዎ ከም ዝነበረን ኣብ ሓጺር ግዜ ንኤርትራ ዑደት ምፍጻም ዝተበገሰሉ ኣብ ከረን ቅድሚ ምብጽሑ ሕዝቢ ተቐውሞ ንምቕራብ ካብ ኣዲስ ኣበባ ንከባቢ ከረን ወኪሉ ኣባል ፓርላማ ዝተመርጹ ተባዕ ወላዲ ሰርጌንቲ ተወልደ በይን ነብሶም ይምሓር ምስ ኣብነትን ኮስኮስቲ ቃልሲ ከረን ዝኾኑ ወልደሱስ ዓማርን ስዉእ ሚካኤል ጋብርን ኣብ ከረን ዝርከብ ሜዳ ኩዕሶ እግሪ ህዝቢ ብምእካብ ንኣብ ከባቢ ከረን በብግዜኡ ንዝፈጸምዎ ግፍዕታታ ኣቤቱታን ተቐውሞን ንምቕራብ ዘተባብዑን እዮም፡ ኣማን ዓንዶም ኣብ ከረን ዝመጸሉ ኣብ ቤተ መንግስቲ ንዝተኣከበ ህዝቢ መደረ ብዓረብኛ ጸኒሑ ብጸያፍ ትግሪኛ እታ ዝነበረት መንግስቲ ልባ እምኒይ ብምባሉ ንዝፍጸሙ ዝነበሩ ገበናት ንኣረሜናዊ ሃይለስላሴ ዘሰክም ወቐሳ ምንባሩ ኣይዝንጋዕን፡ ህዝቢ ንኣማን ዓንዶም ሓደገኛ ወተሃደር ኢትዮጵያ ብምኳኑ ኣይተቐበሎን፡ ስዉእ ሚካኤል ጋብር እቲ ወግሐ ጸብሐ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ዝወርድ ዝነበረን ኣብ ዝተፈላለዩ ዝተፈጸሙ ግፍዕታት ናይ ተቐውሞ ጸብጻብ ብድፍረት ከቕርብ ምስ ጀመረ ኣማን ንጸብጻብ ንክጽንጎ ሃበኒ ኢሉ ተረከቦ ስዒቡ ካብ መንእሰያትን ዓበይትን ከይተረፈ ንዝቐረበሉ ሕቶታት ዕባራ መልሲ እናሃበሉ ዝዓጸዎ፡ ሰርጌንቲ ተወልደ በይን ኣባል ፓርላማ ኢትዮጵያ ከሎ ሓደ ካብቶም ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ብሃይለስላሴ ይኹን ብመንግስቱ ዝፈጸም ዝነበረ ግፍዓዊ ገበናት ዝቃወሙ ዝነበሩ ህዝቢ ከረን ዝኾርዓሎም ኣቦ ኢዮም።

ኩሉ ገግዜኡ ኣለዎ ከም ዝበሃል ንመዋእል እናዓመጸ ዝነብር ፍጡር የሎን፡ ሃይለስላሴን መንግስቱን ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ካብ 1961 ጀሚሩ ዝተፈጸመ ገበናት ዘይርሳዕን ዘይሕከኽ ዝሓደግዎ ነባሪ ጸሊም ታሪኽ ዘይርሳዕዩ፡ ሃይለስላሴ ግዜ ኣርኪባቶ ብዝመጸ ለውጢ ሓንቲ ከይሓዘ ጥርሑ ክጓሓፍ ከሎ መንግስቱ እውን ግዚኡ ሓልዩ ንስደት ብህድማ ዘምረሐ።

እናወደቐን እናተስኤን ዝተጓዕዘ ቃልሲ ክቡር መስዋእቲ ድሕሪ ምኽፋል ኤርትራ ነጻ ወጺኣ፡ ብዝፈሰሰ ደም ስዉኣት ዝበቐለ ዕንባባ ንሓርነትን ነጻነትን ንጥቕሚ ዉሑዳት ዘይኮነስ ንጥቕሚ ብዙሓት እውን ምንባሩ ክዝንጋዕ ዘየልብሉን ዘይከሓድን ሓቂ ኢዩ።

ዝተጠቐሰ ህልቂታት ኣብ 50 ዓመት ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ልብና ዝሰረተ መዓልታዊ እናተዘከረ ዝነብር ዘይርሳዕ በሰላ ዘለዎ ታሪኽ'ዩ።

ክብርን ሞጎስን ንስዉኣትና።